

SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER BAĞLAMINDA ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Zübeyde YARAŞ¹, Mehmet TURAN²

1 Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, zubeyde.yaras@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6510-2655.

2 Prof. Dr, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, mturan@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6963-4827.

Geliş Tarihi 03.07.2020 Kabul Tarihi: 17.01.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.763393

Öz: Öğretmenlik mesleğinde yaşanan sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözümleri sınıf öğretmenlerinin perspektiflerine göre ortaya çıkarabilmek amacıyla gerçekleştirilen araştırma, eğitim sisteminde yaşanan sorunların başlangıç noktası ilkokul kademesi olarak kabul edilerek sınıf öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır. Temel nitel araştırma yöntemi çerçevesinde “olgubilim” deseninde yapılandırılan araştırmanın çalışma grubu “kolay örnekleme” yöntemi ile belirlenmiş, çalışma grubunu 2019-2020 akademik yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı’nda öğrenim gören sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile araştırmanın verileri elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiş, kodların oluşturulmasında HyperRESEARCH 4.0.3 programından yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin en çok karşılaştıkları sorunların başında sınıfların kalabalık olması, ailelerin bilgi düzeylerinin düşük olması ve ücretli öğretmenlik sistemi olduğu yer alırken en az karşılaşılan sorunların ise değerler eğitiminde yaşanan aksaklıklar, kantin eksikliği ve okullardaki personel yetersizliği olduğu ortaya çıkarılmıştır. Sorunların çözümleri için ise tayin kriterlerini düzenleme, okul bahçelerinin genişletilmesi ve zorunlu okul öncesi eğitimin uygulanması öncelikli öneriler arasında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: sınıf öğretmenleri, öğretmenlik mesleği, öğretmenlik mesleği sorunları

TEACHING PROFESSION IN THE CONTEXT OF PROBLEMS AND SOLUTIONS

Abstract:

The research, which was carried out to reveal the problems experienced in the teaching profession and the solutions related to these problems according to the perspectives of the classroom teachers, was limited to classroom teachers, considering the starting point of the problems experienced in the education system as the primary school level. The research is conducted using the "phenomenology" pattern within the basic qualitative research framework. The study group of the research consists of classroom teachers studying in Hatay Mustafa Kemal University Primary Education Department Classroom Teaching non-thesis master's program during the 2019-2020 academic year. The study group was determined using the "convenience sampling" method, which is one of the purposive sampling methods. The data of the research were obtained through a semi-structured interview form. The data obtained were analyzed by content analysis, and HyperRESEARCH 4.0.3 program was used to create the codes. According to the findings of the research, the most common problems faced by the teachers are the large classes, the low level of knowledge of the families and the wage school teaching, while the least encountered problems are the canteen deficiency and the staffing deficiency in schools. For the solution of the problems, arranging the teachers' appointment criteria, expanding the school gardens and applying compulsory pre-school education were among the priority suggestions.

Keywords: classroom teachers, teaching profession, problems of the teaching profession

Giriş

Eğitim, bireylere amaçlar doğrultusunda yeni bilgiler ve yetenekler kazandırılarak istenilen insanı yetiştirmek amacıyla gerçekleştirilen bir süreçtir (Akyüz, 2019; Güven, 2014). Eğitim sürecinin temel amacı ise belirlenen eğitim politikaları doğrultusunda yetişecek insanlarla ülkelerin refah düzeyini yükseltecek medeni toplumların oluşturulmasını sağlamaktır. Ayrıca eğitim, toplumların geçmişlerini anlamlandırarak, toplumların bugünü ve geleceği arasında değer aktarımını gerçekleştirerek insanlığa faydalı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Amaçların somutlaştırılabilme sorumluluğu noktasında ise öğretmenlik mesleği ve öğretmenlik mesleğini ifa eden öğretmenler ön plana çıkmaktadır.

Sosyal sistem olarak kabul edilen okulların en stratejik öneme sahip unsuru olan öğretmenler (Bursalıoğlu, 2018) eğitim politikaları doğrultusunda belirlenen amaçları gerçekleştirmeyi hedefleyen, eğitim ve öğretimi gerçekleştirerek nesillerin geleceğe hazırlanmasında etkin rol oynayan kişilerdir (Özpinar ve Sarpkaya, 2010). Eğitim sistemleri ne kadar mükemmel olursa olsun öğretmenlerinin önüne geçememektedir. Yani bir diğer ifadeyle öğretmeninden daha iyi bir eğitim sistemi olmamaktadır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini yapacak kişiler tesadüfi seçimlerle değil stratejik planlamalarla toplum içerisinde en iyiler arasından belirlenmelidir (Adonis, 2013). Çünkü öğretmenlerin niteliği ile eğitimin niteliği doğrusal olarak birbirine bağlıdır (Darling Hammond, 2006; Oğunsola, 2018). Dolayısıyla öğretmenlik mesleğinin ülkeler için kritik öneme sahip mesleklerin başında geldiği söylenebilir.

Öğretmenlik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (1973) 43. maddesine göre “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmıştır. Tarihsel süreç değerlendirildiğinde tarihi MÖ 4. yy.a kadar uzanan öğretmenlik, tanımdan da anlaşıldığı üzere kamusal bir görev olan eğitim-öğretim süreçlerinin uygulayıcısı olan uzmanlık ve beceri gerektiren bir meslek olarak nitelendirilmiştir (Akyüz, 2019; Ishumi, 2013; Şişman, 2011; Ünal ve Ada, 2004).

Öğretmenlerin şartları iyileştirilebildiği ölçüde eğitimin niteliği artırılabilir ve toplumların gelişmesi doğru orantılı olarak sağlanabilecektir. Bireylerin toplumsallaşabilmesinde, geçmiş ve gelecek arasındaki köprüyü oluşturabilecek kültür aktarımında, eğitim politikalarında hedeflenen amaçların sağlanabilmesinde öğretmenlerin işlevi kuşkusuz çok önemlidir (Eskicumalı, 2014; Özyılmaz, 2013). Aynı zamanda öğretmenler eğitimsel hedeflerin somutlaştırılarak toplumun ekonomik kalkınmasının da başlıca öncülü olmaktadır. O hâlde bakıldığında bir toplumun sosyal, ekonomik, politik alanlarda belirleyicisi olan gücün öğretmenler olduğu açıkça söylenebilir.

Toplumsal gelişmişliğin belirleyicisi olan öğretmenlerin mesleklerini gerçekleştirirken yaşadıklarını sorunlar eğitimin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Eğitim kurumlarının temel ögesi olan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar yaşanan eğitim sorunlarının da bir nedeni olarak görülmektedir (Uygun, 2012). Ortaya çıkan sorunların çözülememesi durumunda var olan sorunlar birikerek uzun dönemli olumsuz etkileri olan eğitim sistemi sorunları hâline gelmektedir (Başar ve Doğan, 2015). Bu nedenle öğretmenlerin yaşadıkları ya da yaşamaları muhtemel olan sorunların tespit edilip çözülebilmesi ülkelerin kalkınmışlıkları açısından da önemli görülen bir mesele olarak ele alınıp değerlendirilmelidir (Yalın, 2002).

Eğitim sistemini oluşturan tüm unsurların sağlıklı bir şekilde işlemesi tüm paydaşların sorumluluklarını yerine getirebilmesi ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle eğitim sisteminin temel taşı olan öğretmenlerin, mesleki sorumluluklarını istenilen düzeyde yerine getirebilmeleri için karşılaştıkları sorunların belirlenip çözümlenebilmesi önemli olmaktadır.

Sınıf öğretmenleri, devletin eğitim politikası doğrultusunda okul çağına gelmiş olan öğrencilerin aileden sonra eğitim aldıkları, ilk eğitimlerinin gerçekleştirildiği ilkokul kademesinde öğretmenlik mesleğini yerine getiren, öğrencilere temel bilgi ve düşünce becerilerini kazandırmada büyük görev üstlenen meslek grubudur (Anılan, Kılıç ve Demir, 2015; Senemoğlu, 2003). Sınıf öğretmenleri öğrencilerin akademik yaşantıları üzerinde şekillendirici bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin hem toplumsal hem de akademik yeterliliklerinin oluşturulma temelleri ilkokul kademesinde atılmakta, bu nedenle sınıf öğretmenleri toplumun beklentilerini karşılama noktasında daha fazla sorumluluk üstlenerek eğitimsel hedefleri gerçekleştirmede kilit bir öneme sahip olmaktadır. Bu bağlamda eğitim sisteminde yaşanan sorunların başlangıç noktası olarak ilkokul kademesi ele alınarak araştırma sınıf öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin yaşamış oldukları sorunlara ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında Büyükşehir Filiz ve Aydın (2015) tarafından yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin genel olarak sorun yaşamış oldukları konular ortaya konulmuştur. Literatürde yer alan diğer çalışmalara bakıldığında birleştirilmiş sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar (Erdem ve Yaprak, 2011; Göksoy, Arıcan ve Sağır, 2016; İnce ve Sağ, Savaş ve Sezer, 2009; Şahin, 2016; Yıldız ve Köksal, 2009), köyde ve kırsal kesimde çalışan sınıf öğretmenlerin sorunları (Karataş ve Kınalıoğlu, 2018; Taşkaya, Turhan ve Yetkin, 2015; Özpinar ve Sarpkaya, 2010) ve öğretmenlerin yaşadıkları toplumsal sorunlar (Erdem, 2010) çalışmalarda ele alınırken, Steffes (2008) tarafından yapılan çalışmada ise sorunların çözümleri üzerinde durulmuştur. Çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin daha çok sorunlarına odaklanıldığı, yaşanan sorunların ve çözüm önerilerinin bir arada ele alındığı çalışmaların daha sınırlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla eğitimsel sorunların temelden çözülebilmesi için ilk kademede bu görevi yerine getiren sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların ortaya çıkarılması ve çözüm yollarının belirlenmesi ile eğitimde yaşanan sorunların azaltılabileceği düşünüldüğünden yapılan araştırma önemli görülmüştür. Bu önemden yola çıkılarak çalışmada öğretmenlik mesleğinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin sınıf öğretmenlerinin perspektiflerine göre ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin yaşamış oldukları öncelikli sorunlar nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin yaşamış oldukları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma temel nitel araştırma çerçevesinde “olgubilim” deseninde yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalar algıların ve olayların doğal akış süreci içerisinde gözlem, görüşme veya doküman analizi gibi veri toplama süreçleriyle verilerin elde edildiği araştırmalar olarak belirtilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmalar genellene-

bilirliği sınırlı ancak az sayıda kişi ile daha derinlemesine bilgi ortaya çıkarabilmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Patton, 2014). Bu yöntemde araştırmacının problem durumu doğrultusunda belirlenmiş olan araştırma amacına uygun bir şekilde grup veya bireylerden araştırma sorularına cevap aranmaktadır (Berg ve Lune, 2015). Olgubilim deseninde ise katılımcıların bir olguyla ilgili deneyimlerini, olguya yüklenen anlamları ortaya koyabilmek amaçlanmaktadır (Creswell, Hanson, Clark Plano ve Morales, 2007). Öğretmenlik mesleğinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri olgusu üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Olguya yönelik olarak deneyim sahibi olan sınıf öğretmenlerinin görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmacının çalışma grubunu 2019-2020 akademik yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı'nda öğrenim görmekte olan 46 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü daha sınırlı ve küçük gruplar yerine daha fazla da olabilir (Gentles, Charles, Ploeg ve Mckibbon, 2015). Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan "kolay ulaşılabilir (uygun) örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırmacılar, örneklem grubuna kolaylıkla ulaşabilmektedir (Büyükköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Çalışma grubunda yer alan öğretmenler gönüllülük esasına göre katılım sağlamışlardır. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilere Tablo 1' de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Kadın		Erkek	Kıdem	5-10Yıl		10-15 Yıl	15-20 Yıl	20 Yıl +
	N	28	18		N	8	12	20	6
	%	61	39		%	17,3	26	43,4	13
Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri	İl Merkezi		İlçe Merkezi	Köy	Sınıf Türü	Bağımsız Sınıf		Birleştirilmiş Sınıf	
	N	32	10	4		N	42	4	
	%	69,5	21,8	8,7		%	91,3	8,7	

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %61' inin kadın öğretmenlerden (N=28), %39' unun ise erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların kıdem yıllarına bakıldığında ise çalışma grubunun %43,4' ü ile en fazla oranın 15-20 yıl kıdem aralığına sahip öğretmenlere (N=20) ait olduğu görülmektedir. Bu oranı %26 (N=12) ile 10-15 yıl kıdem aralığına sahip öğretmenler ve %17,3 (N=8) ile 5-10 yıl aralığında kıdem yılına sahip öğretmenler takip etmektedir. Çalışma grubunda en az oranın ise %13 ile 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlere (N=6) ait olduğu görülmektedir. Katılımcıların görev yaptıkları okulların bulunduğu yerleşim yerlerine göre dağı-

lımlarına bakıldığında çalışma grubundaki öğretmenlerin %69,5' inin (N=32) il merkezinde, %21,8' inin (N=10) ilçe merkezinde, %8,7' sinin (N=4) ise köyde görev yaptığı görüldürken katılımcıların %91,3' ünün (N=43) müstakil sınıflarda, %8,7' sinin (N=4) ise birleştirilmiş sınıflarda öğretim yaptığı görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcılara yöneltilecek soruların önceden hazırlandığı gerek duyulması durumunda sorularda değişiklik yapma imkânını beraberinde getiren görüşmelerdir (Berg ve Lune, 2015; Türnüklü, 2000).

Görüşmeler esnasında yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruların dışına çıkılmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanmış olan sorular iki alan ve bir dil uzmanı tarafından değerlendirilmiş, alan uzmanlarının görüşü doğrultusunda iki sorudan oluşan son hâli ile görüşme formu son şeklini almıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara aşağıda yer verilmiştir:

- *Size göre sınıf öğretmenliği mesleğinde deneyimlerinize göre yaşadığınız öncelikli sorunlar nelerdir? Deneyimlerinize göre açıklayabilir misiniz?*
- *Elinizde bir yetki olsa, eğitim alanında yaşanan sorunları nasıl çözebilirsiniz? Somut önerilerle çözüm yollarınızı açıklar mısınız?*

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması öncesinde Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı tarafından 07.05.2020 tarih ve 13 sayılı kararı ile araştırma için gerekli etik izin alınmıştır. Görüşmeler online ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılarla tek tek iletişim sağlanarak görüşme zamanlarına ilişkin bir zaman çizelgesi oluşturulmuş, görüşmeler katılımcıların da onayı ile “görüntülü online görüşme” şeklinde gerçekleştirilerek iki haftalık zaman içerisinde verilerin toplanması tamamlanmıştır. 46 katılımcı ile toplamda 407 dakikalık görüşme sağlanmıştır.

Verilerin Analizi ve Güvenirliği

Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizine göre yazılı veya sözlü olarak elde edilen görüşlerin kodlaması yapılarak belirlenen kodlar arasında ortak ilişkiler bulunur ve temalar oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşmeler esnasında katılımcıların izni ile ses kayıtları alınmış, alınan ses kayıtları Word belgeleri olarak metinlere dönüştürülmüştür. Metin hâline getirilen veriler nitel veri analizi programlarından olan HyperRESEARCH 4.0.3 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

Öğretmenlerin kişi bilgileri etik ilkeler gereği açık olarak verilmemiş, kodlama yapılarak görüşme sırasına göre formlar sıralanmıştır. Görüşme formlarının kodlanmasında öncelikli olarak öğretmen için "Ö", cinsiyetine göre kadın ise "K" erkek ise "E", görüşme sırasına bağlı olarak ise sayı numarası (1,2,3,4...46) verilmiştir. Kodlamaların son hâli ise "*Ö-Cinsiyet/ Görüşme Sırası*" şeklinde oluşturulmuştur. Örneğin 2 numaralı katılımcı için görüşme formu "*Ö-E/2*" olarak kodlanmıştır.

Veriler analiz sürecine hazır hâle getirilmeden önce son adımda araştırmacılar tarafından tüm görüşme metinleri okunmuştur. Bu okuma verilerin analizi aşamasında verilere ilişkin hâkimiyeti artırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından bu aşamadan sonra veriler temalara, alt kategorilere ve kodlara ayrılmıştır. Katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Çalışma güvenilirliği Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilmiş olan "Uzlaşma Yüzdesi= Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100" formülü ile elde edilmiştir. Güvenirlik oranı %91,2 olarak elde edilmiştir. %80 üzeri güvenirlik oranı veri analizlerinin güvenilirliğini sağlamak için yeterli kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Çalışmada elde edilen güvenirlik oranının yeterli olduğu görülmektedir.

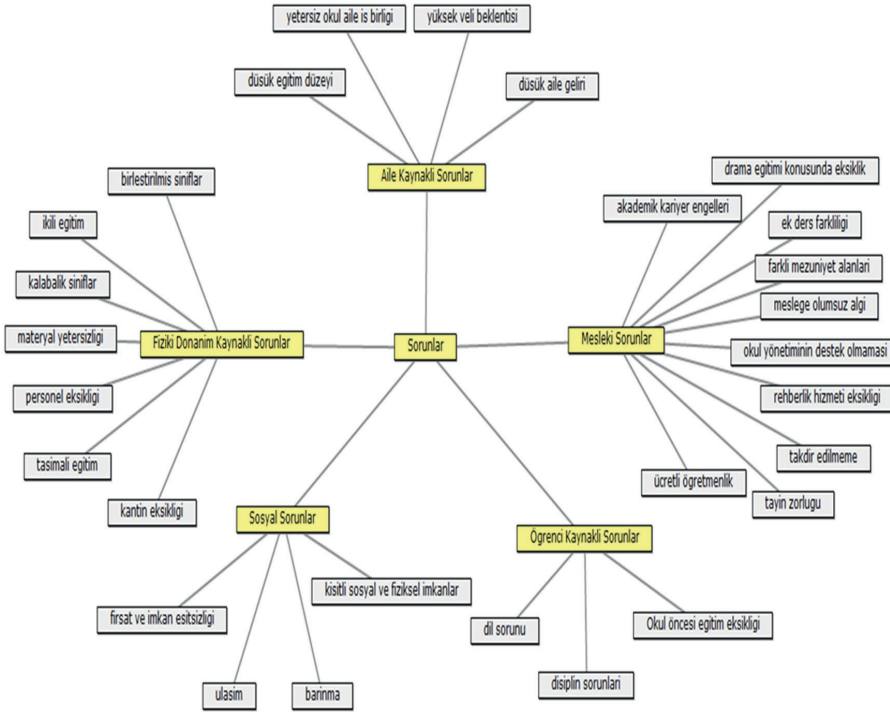
Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öncelikli Sorunlara İlişkin Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine göre öncelikli olarak yaşadıkları sorunlara ilişkin düşüncelerini ortaya çıkarabilmek amacıyla yöneltilen "Size göre sınıf öğretmenliği mesleğinde deneyimlerinize göre yaşadığınız öncelikli sorunlar nelerdir? Deneyimlerinize göre açıklayabilir misiniz?" sorusuna ilişkin öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen kod haritasına Şekil 1' de yer verilmiştir.

Sorunlar ve Çözümler Bağlamında Öğretmenlik Mesleği

Şekil 1. Öncelikli Sorunlar Temasına İlişkin Oluşturulan Kod Haritası

Şekil 1 incelendiğinde öğretmenlerin öncelikli sorunları mesleki, fiziksel donanım, aile, öğrenci ve sosyal kaynaklı sorunlar olmak üzere beş alt kategori altında ele alınıp incelenmiştir. Alt kategorilerde yer alan kodlara da ayrıca yer verilmiştir. Kodlara ilişkin frekans değerlerine yönelik bilgilere Tablo 2' de yer verilmiştir. Kodlara ilişkin öğretmen görüşlerine ise doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Yaşadığı Öncelikli Sorunlara Yönelik Oluşturulan Alt Kategori ve Kodlara İlişkin Frekans Değerleri

Tema	SORUNLAR	Alt Kategoriler		Alt Kategoriler	
		Kodlar	f	Kodlar	f
Mesleki Sorunlar	SORUNLAR	Ücretli öğretmenlik	31	Okul aile iş birliği yetersizliği	21
		Tayin zorluğu	29	Düşük aile geliri	19
		Mesleğe olumsuz algı	27	Düşük eğitim düzeyi	18
				Yüksek veli beklentisi	16
		Farklı mezuniyet alanları	26	Fırsat ve imkân eşitsizliği	20
		Ek ders farklılığı	24	Kısıtlı sosyal ve fiziksel imkânlar	20
				Barınma	19
		Drama eğitimi konusunda eksiklik	20		
		Okul yönetiminin destek olmaması	17	Ulaşım	12
		Rehberlik hizmeti eksikliği	16	Okul öncesi eğitim eksikliği	28
		Akademik kariyer engelleri	13	Disiplin sorunları	14
		Takdir edilmeme	12	Dil sorunu	13
Fiziki Donanım Sorunları	SORUNLAR	Kalabalık sınıflar	37		
		Materyal yetersizliği	24		
		Birleştirilmiş sınıflar	23		
		Taşınmalı eğitim	21		
		İkili eğitim	19		
		Kantin eksikliği	7		
Personel yetersizliği	6				

Tablo 2 incelendiğinde yaşanan “*Mesleki Sorunların*” ücretli öğretmenlik, tayin zorluğu, mesleğe olumsuz algı, farklı mezuniyet alanları, ek ders farklılığı, drama eğitimi konusunda eksiklik, okul yönetiminin destek olmaması, rehberlik hizmeti eksikliği, akademik kariyer engelleri ve takdir edilmeme olarak sıralandığı görülmüştür. Mesleki sorunlar arasında en çok ücretli öğretmenlik sorun olarak görülmüştür. Ö-E/39 ücretli öğretmenliğin yarattığı soruna ilişkin düşüncesini şu şekilde paylaşmıştır: “... İlkokullarda özellikle merkeze daha uzak yerlerde zaten fırsat ve imkân eşitsizliği olan çocukların daha çok sıkıntı yaşamasına neden olan bir uygulama. Tabi ki tüm ücretli öğretmenleri genellemem elbette ki işini layığıyla yapan birçok meslektaşım olduğuna inanıyorum ancak eğitim fakültesi mezunu olmayan ücretli öğretmenlerin ilkökul öğrencilerine ders vermesini pek kabul edilebilir bir durum olarak görmüyorum...”. Son dönemde özellikle ilkökul kademesinde sıklıkla kullanılan yöntemlerin başında gelen drama konusundaki eğitim eksiklikleri öğretmenler tarafından önemli görülen bir konu olmuştur. Bu soruna ilişkin Ö-K/14 “*Kendimi eksik gördüğüm alanlardan biri olarak dramayı söyleyebi-*

lirim...Bu nedenle kendimi geliştirebilmek için düzenlenen her eğitimi takip ederek eğitimlere katılmak için çaba gösteriyorum...”, Ö-K/30“...Özellikle serbest etkinlikler dersinde drama etkinliklerine her ne kadar daha çok yer vermeye çalışsam da kendimi yeterli gömediğim için bu konuda daha çok video izleyerek eksikliklerini tamamlamaya çalışıyorum...”. Akademik kariyer hedefi olan sınıf öğretmenlerinin ders programlarının, düzenleme konusunda çok esnek olmaması nedeniyle akademik kariyer hedeflerinin sekteye uğradıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu soruna ilişkin Ö-K/29 yaşadığı sorunu “...Boş dersimizin olmaması, yeni yapılan düzenlemelerde izin hakkımızın sınırlanmış olmasını bizi oldukça zorlayan ve sıkıntıya sokan bir konu olarak görüyorum. Ders programında çok fazla esneklik imkânımızın olmamasından dolayı yeterli motivasyonumuzu da dersleri takip edemediğimiz için kaybetmiş olabiliyoruz.” şeklinde ortaya koymuştur. Öğretmenler tarafından belirtilen bir diğer sorunun okul yönetiminin öğretmenlerin yapacakları etkinliklerde yeterli desteği sağlamamaları olduğu görülmüştür. Bu soruna karşılaşılan Ö-E/16 “Ders etkinliklerinin dışında okul içi veya okul dışı yapacağımız sosyal etkinliklerin sorumluluğu ciddi anlamda fazla oluyor. Çünkü öğrencilerimiz küçük, sürekli kontrol altında tutmamız gerekiyor ve her detayı tek tek düşünmemiz gerekiyor. Biz bu kadar çaba harcarken okul idaresi tarafından desteklenmediğimiz zamanlarla çok karşı karşıya kalabiliyoruz. Bu şekilde bir engellemeyle karşılaşınca da üzülerek söylüyorum ki muhtemelen o yaptığımız son etkinliğimiz oluyor...” şeklinde görüşünü paylaşmıştır. Eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde yeteri kadar yaptıkları işlerin takdir edilmiyor olması da öğretmenler tarafından sorun olarak görülerek Ö-E/2 bu soruna ilişkin düşüncesini “... Yaptığımız işlerin önemli görülmemekle idare tarafından takdir edecek bir kelime dahi edilmemesini yaşadığımız önemli sorunlardan biri olarak belirtebilirim.” şeklinde ortaya koymuştur.

“Fiziki Donanım Sorunları” na bakıldığında sınıfların kalabalık olması, materyal yetersizliği, birleştirilmiş sınıflar, taşınmalı eğitim, ikili eğitim, kantin eksikliği ve personel yetersizliği sıralanmıştır. Fiziki donanım sorunlarının en başında ise kalabalık sınıfların yarattığı sorun gelmiştir. Kalabalık sınıflara ilişkin olarak Ö-E/19 görüşünü “Sınıf mevcutlarımızın kalabalık olması yaş grubu küçük olan öğrencilerin kontrol edilmesini zorlaştırarak ders içerisindeki öğrencilerin dikkat sürelerinin dağılmasına sebep olması bizi zorlayan bir durum...Öğrencilerle yeteri kadar ilgilenme şansımız olmuyor ve çok daha fazla mental ve fiziksel yorgunluk yaşamış oluyorum...” şeklinde ifade etmiştir. Aynı soruna ilişkin bir başka görüşe bakıldığında ise Ö-K/21“...Sınıfın fiziksel imkânlarının yeteri derece kullanılamaması, oturma düzeninde geleneksel sınıf düzeninin tercih edilmek zorunda kalınması, disiplin sorunları ortaya çıkarması gibi sorunlar yaşamamıza neden olduğu için en önemli olarak gördüğüm sorunu, sınıf mevcutlarının normalin üzerinde olması olarak ifade edebilirim.” olarak görüşünü belirtmiştir. Materyal yetersizliğine ilişkin ise Ö-K/42 “... Her ne kadar kendimiz materyal üretmeye çalışmış olsak da eldeki imkânlarla sınırlı kalıyoruz. Daha donanımlı materyal temini de çoğu zaman ek bir maliyet getirdiğinden, temin edemediğimiz materyal eksikliğinin etkilerini özellikle matematik gibi derslerde çok hissedebiliyoruz. İşimizi kolaylaştırması, zaman tasarrufu ve öğrenci ilgisini daha çok canlı tutabilmek adına materyal kullanımı bizim için olmazsa olmaz. Ancak materyal temin edemediğimiz konularda

öğretim sürecinde zorlanmalar yaşadığımız da açıkça bir gerçektir.” şeklinde görüşünü ifade ederek materyal eksikliğinin yaratmış olduğu soruna ilişkin düşüncesini paylaşmıştır.

Okul aile iş birliği yetersizliği, düşük aile geliri, düşük eğitim düzeyi ve yüksek veli beklentisi *“Aile Kaynaklı Sorunlar”* arasında yer almıştır. Düşük eğitim düzeyinin ortaya çıkarmış olduğu sorunu Ö-K/27 şu şekilde ortaya koymuştur: *“...Örneğin birinci sınıf gibi yoğun aile desteği gerektiren süreçlerde okuma yazma bilmeyen ailelerde öğrenciler yeteri kadar destek alamıyor. Bu durumda da ciddi bir iş yükü altında kalıp verimsizleşebiliyoruz.”*

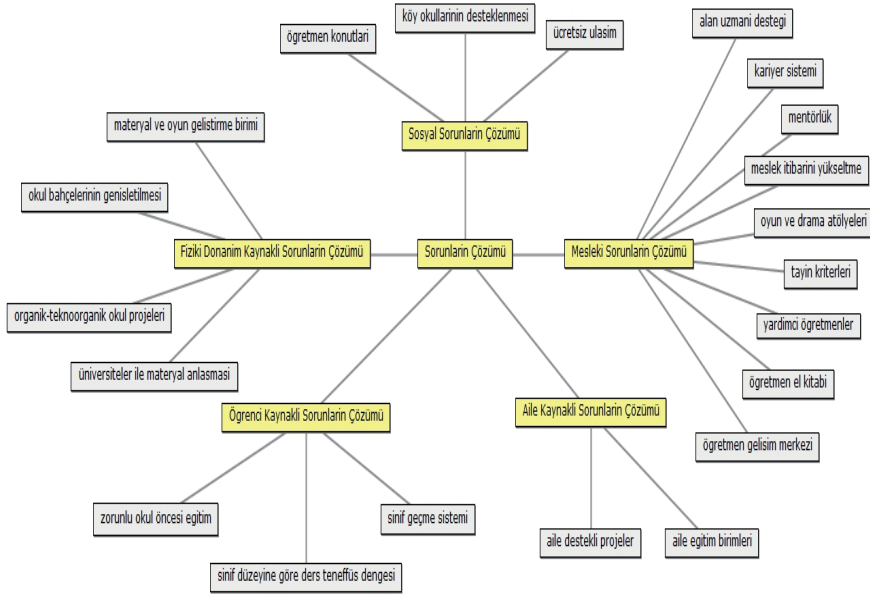
Öğretmenlerin yaşadığı *“Sosyal Sorunlar”* arasında fırsat ve imkân eşitsizliği, barınma, ulaşım, kısıtlı sosyal ve fiziksel imkânlar sorunları yer almıştır. Ö-E/4 fırsat ve imkân eşitsizliğinin oluşturmuş olduğu soruna ilişkin görüşünü *“...Okulun bulunduğu çevrenin imkânları, okulların teknolojik donanımları, velilerin sosyokültürel ve sosyoekonomik koşullarının farklı olmasından çok fazla etkileniyoruz...Mesela pandemi sürecinde bu farklılıklar işimizi ciddi anlamda zorlaştırdı...”* şeklinde ifade ederken, Ö-E/1 ulaşım sorununa ilişkin *“...Görev yaptığım köy ile il merkezi arasındaki mesafenin uzak olması dolayısıyla kimi zaman öğrencilerim ve ben ihtiyaçlarımızı temin etmekte zorlanabiliyoruz...”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö-K/7 ise barınma ile ilgili yaşadığı sorunu *“...Köyde kalabilmem için uygun bir yer bulamayınca ilçe merkezinde ev arayışı çabasına girmiştin. Evim ve okulum arasındaki mesafenin yakın olmaması, daha erken saatte yola çıkmak zorunda kalmam ciddi bir sıkıntı oluşturuyor...”* şeklinde ifade etmiştir.

“Öğrenci Kaynaklı Sorunlar” incelendiğinde öğretmenlerin okul öncesi eğitim eksikliği, disiplin sorunları ve dil sorunu ile karşılaştıkları görülmüştür. Okul öncesi eğitimin isteğe bağlı olmasının öğretmenler açısından sorun yarattığı ifade edilmiştir. Bu soruna ilişkin Ö-K/30 görüşünü *“...Aynı sınıfta okul öncesi eğitim alan bir öğrenci ile okul öncesi eğitim almayan öğrenci arasında ciddi farklılıklar bulunuyor...Meslek hayatım boyunca bu farkı çok rahat ayırt edebilir hâlde deneyimlediğimi söyleyebilirim...”* olarak ifade etmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunların Çözümlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin düşüncelerini ortaya çıkarabilmek amacıyla yöneltilen *“Elinizde bir yetki olsa, eğitim alanında yaşanan sorunları nasıl çözebilirsiniz? Somut önerilerle çözüm yollarınızı açıklar mısınız?”* sorusuna ilişkin öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen kod haritasına Şekil 2’ de yer verilmiştir.

Sorunlar ve Çözümler Bağlamında Öğretmenlik Mesleği

Şekil 2. Sorunların Çözümü Temasına İlişkin Oluşturulan Kod Haritası

Şekil 2 incelendiğinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar için ifade ettikleri çözüm önerileri mesleki, fiziksel donanım, aile, öğrenci ve sosyal kaynaklı sorunların çözümü olmak üzere beş alt kategori altında ele alınıp incelenmiştir. Alt kategorilerde yer alan kodlara da ayrıca yer verilmiştir. Kodlara ilişkin frekans değerlerine yönelik bilgilere Tablo 3' te yer verilmiştir. Kodlara ilişkin öğretmen görüşlerine ise doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

Tablo 3. Sorunların Çözümü Temasına Yönelik Oluşturulan Alt Kategori ve Kodlara İlişkin Frekans Değerleri

Tema	SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ	Alt Kategoriler	Kodlar	f	Alt Kategoriler	Kodlar	f
		Mesleki Sorunların Çözümü	Tayin kriterleri	35	Öğretmen konutları	11	
		Mentorluk	26	Ücretsiz ulaşım	6		
		Yardımcı öğretmenler	24	Köy okullarının desteklenmesi	14		
		Meslek itibarını yükseltme	22	Aile eğitim birimleri	7		
		Kariyer sistemi	20	Aile destekli projeler	5		
		Alan uzmanı desteği	17				
		Oyun ve drama atölyeleri	15				
		Öğretmen gelişim merkezi	14				
		Öğretmen el kitabı	8				
		Organik- tekno organik okul projeleri	18				
Fiziki Donanım Sorunlarının Çözümü		Okul bahçelerinin genişletilmesi	33	Zorunlu okul öncesi eğitim	27		
		Materyal ve oyun geliştirme birimi	25	Sınıf düzeyine göre Ders-tenefüs dengesi	11		
		Üniversiteler ile materyal anlaşması	17	Sınıf geçme sistemi	11		

Tablo 3 incelendiğinde “*Mesleki Sorunların Çözümü*” için öğretmenlerin önerilerinin tayin kriterleri, mentorluk, yardımcı öğretmenler, meslek itibarını yükseltme, kariyer sistemi, alan uzmanı desteği, oyun ve drama atölyeleri, öğretmen gelişim merkezi ve öğretmen el kitabı oluşturulması olarak sıralandığı görülmüştür. Sıralanan öneriler arasında ise en çok tayin kriterleri konusunda çözüm önerisi gelmiş olmasının mesleki sorunlara ilişkin elde edilen bulgularda da yer aldığı üzere tayin konusunda sorun yaşanması nedeniyle olduğu söylenebilir. Bu konudaki çözüm önerisini **Ö-E/19**“...*Tayin istekleri sonuçsuz kalan öğretmenlerde okula karşı bağlılık duygularında azalma, motivasyonlarında düşüş ister istemez karşı karşıya kalınan bir sorun. Bu nedenle tayin sisteminde önceliğin ve tek belirleyicinin hizmet puanı olmadığı bir yer değişikliği sistemi getirmeye, öğretmen ihtiyaçlarına göre bir değişiklik yapmaya giderim...*” olarak görüşünü belirtmiştir. Öğretmenler alan uzmanları olan akademisyenlerin, mesleki gelişimlerine sağlayacağı katkıları sorunların çözüm yollarından birisi olarak görülmüştür. Bu öneriye ilişkin görüşünü **Ö-K/34**“...*Artık baktığımızda tüm illerimizde üniversiteler var ve bunun avantajlarından okulların da etkin faydalanması gerektiğini düşünüyorum...Dolayısıyla akademik desteğin alınmasına imkân tanıyacak üniversite-okul iş birliklerinin artırılması, alanda uzman*

kişilerin sahada da desteğinin alınmasını çok önemli görüyorum. Okullarda eğitim bölgelerine göre yapılabilecek bir planlamayla uzman kişilerle belirli aralıkla bir araya gelerek eğitim toplantıları düzenledim.” şeklinde ifade etmiştir. Oyun ve drama atölyelerine yönelik önerilere bakıldığında öğretmenler için drama ve oyunun öğrenci gelişimi için önemli gördüğü belirlenmiştir. Nitekim **Ö-E/13** çözüm önerisini “...Her ne kadar zaman bulduğça öğrencilerime bu tür etkinlikler yaptırmaya çalışsam da bunun tüm okulda sistemli, dönüşümlü ve düzenli uygulanması gerektiği kanaatindeyim. Bu nedenle öğrencilerin kendi oyunlarını yazabileceği, atıl durumdaki malzemelerle oyun ve oyuncak üretebilecekleri aynı zamanda ufak yaşlarına uygun drama gösterilerini sunabilecekleri, gösterilerinde kullanabilecekleri materyalleri öğrencilerin geliştirmelerine fırsat tanıdığı her okula mümkün olduğunca atölyeler kurma çabası içinde olurdum.” şeklinde ifade etmiştir.

“Fiziki Donanım Sorunlarının Çözümü” için öğretmenlerin çözüm önerileri arasında organik- tekno organik okul projeleri, okul bahçelerinin genişletilmesi, materyal ve oyun geliştirme birimi, üniversiteler ile materyal anlaşması yapılması yer almıştır. Materyal kullanımı ve oyunla öğretim, öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olmakta ve öğretme sürecinde öğretmenler için en önemli öğretimsel ihtiyaçların başında gelmektedir. Öğretimsel ihtiyacın karşılanmaması durumunda ortaya çıkan sorunların çözümü öğretmenler tarafından önemli görülerek, **Ö-K/24** bu öneriye yönelik görüşünü “...Öğretmen ve öğrencilerden oluşan farklı gruplarla ders dışı zamanlarda özel birimler kurarak, geri dönüştürülebilir malzemelerden imkânlar doğrultusunda materyal üretimi yaparak okul içinde bir materyal deposu oluşturabilirim...” şeklinde ifade etmiştir. Organik-tekno organik okul projeleri oluşturmaya yönelik önerilerin, okul bahçelerini daha verimli değerlendirebilmek için alanlar yaratılmasını, öğrenciyi toprakla bir araya getirmeyi öğretim süreciyle bütünleştirebilmeye dönük projeler olduğu görülmektedir. Bu öneriye ilişkin çözüm sunan öğretmenlerden **Ö-E/26** “...Hem öğrenciler hem de öğretmenler için okul bahçesinde uygun şartlar oluşturarak -ki bu konuda köy okullarını çok şanslı görüyorum- organik okul projeleri üretilip uygulamaya geçiririm.” şeklinde düşüncesini paylaşmıştır.

“Sosyal Sorunların Çözümü” için öğretmenlerin çözüm önerileri arasında öğretmen konutları, ücretsiz ulaşım, köy okullarının desteklenmesi yer almıştır. Öğretmenlerin barınma sorunlarına yönelik gelen önerilere bakıldığında öğretmenler için toplu konutların oluşturulabileceği düşüncesinin ön plana çıktığı görülmüştür. **Ö-E/20** düşüncesini “Öğretmenlerin meslek dayanışmasını daha çok hissedebilecekleri özellikle sosyal imkânı daha sınırlı olan yerleşim yerlerinde toplu hâlde yapılabilecek öğretmenlere özel binalar inşa edilebilir.” şeklinde ifade etmiştir.

“Aile Kaynaklı Sorunların Çözümü” için öğretmenlerin çözüm önerileri arasında aile eğitim birimleri ve aile destekli projeler yer almıştır. **Ö-E/7** “Aileleri, okul ile aralarındaki bağı sıkılaştıracak projelere dahil etmenin aileler ile olan iletişimimizi güçlendireceğine inanıyorum...” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Zorunlu okul öncesi eğitim, sınıf düzeyine göre ders-teneffüs dengesi ve sınıf geçme sistemi “*Öğrenci Sorunlarının Çözümü*” için getirilen önerilerin yer arasında yer almıştır. Okul öncesi eğitimin zorunlu olması öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında sıklıkla ifade edilen çözüm önerilerinden biri olmuştur. Bu öneriye yönelik **Ö-K/31** görüşünü “*Okul öncesi eğitim alan çocuklarla almayan çocuklar arasındaki farkı biz sınıf öğretmenleri olarak ilkokul birinci sınıfta çok açık bir şekilde görebiliyoruz... Bu nedenle ilkokul kademesinde birçok soruna çözüm getirebilecek okul öncesi eğitimi zorunlu eğitime dâhil ederdim...*” şeklinde ifade etmiştir.

İlkokul kademesinde son yapılan düzenlemelerle birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda yazılı değerlendirme yapılmamakta, dördüncü sınıfta yazılı değerlendirmeler yapılmaktadır. Özellikle birinci sınıfta farklı gerekçelerle okuma yazma öğrenememiş öğrencilerin bir üst sınıfa geçirilmesinin yaratacağı bazı sorunlar olduğu öğretmenler tarafından ifade edilmiş, dolayısıyla öğrencilerin sınıf geçme düzenlemelerinin yeniden düzenlenmesi öneriler arasında yerini almıştır. Bu öneriye ilişkin **Ö-K/4** düşüncesini “*...Bir, iki ve üçüncü sınıflarda yazılı sınav yapmıyor olmamızı bir önceki ölçme değerlendirme kriterlerine göre öğrencilerin gelişimi açısından daha sağlıklı buluyorum. Fakat gerekli gelişimsel yeterlilikleri tamamlayamamış öğrencilerin bir üst sınıfa geçmek durumunda olması da öğrenci için çok olumsuz bir durum oluşturuyor...Bu durumda bir üst sınıfta öğrenciye ayırdığımız zaman kısıtlı olduğu için yeteri kadar öğrenci ile diğer öğrenci arasındaki farkı kapatamadığımız durumlarla karşılaşabiliyoruz. Öğrencideki başarısızlık yetersizlik duygusuna dönüşebiliyor ve biz kazanabileceğimiz öğrencilerimizi aslında kaybedebiliyoruz. Öğrencileri kazanabilmek için ilkokulda sınıf geçme sistemine yönelik bir model geliştirebilirdim.*” şeklinde ifade etmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Beşerî sermayeye yapılan yatırım çoğu zaman ekonomik sermayeden daha önemli olmaktadır. Çünkü ekonomik sermayeyi anlamlı hâle getiren beşerî sermayenin kalitesidir. Beşerî sermayenin kalitesini belirleyen süreç ise eğitimidir. Eğitim süreci içerisinde bakıldığında ise okulların temel beşerî sermayeleri sahip olduğu insan kaynaklarının toplamından oluşmaktadır. Okulların en önemli insan kaynağını oluşturan öğretmenlerin ise meslekleri içerisinde karşılaşacakları sorunlar, öğretmenleri birtakım olumsuzluklarla karşı karşıya bırakarak performanslarını ve motivasyonlarını düşürücü etkide bulunabilmektedir. Dolayısıyla da etkileri uzun yıllara yayılan eğitim sorunları oluşturabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sorunlarının yerinde tespiti önemli görülmektedir.

Sorunlar ve çözümler bağlamında öğretmenlik mesleğinin ele alındığı bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin perspektifinden öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin en çok karşılaştıkları sorunların kalabalık sınıflar,

ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması ve ücretli öğretmenlik sistemin olduğu sonucu elde edilmiştir.

En sık karşılaşılan sorunun kalabalık sınıflar olmasından dolayı sınıf mevcutlarının öğretimsel süreç içerisinde öğretmenler tarafından eğitimin niteliği üzerinde belirleyiciliği yüksek olan bir etken olarak görüldüğü söylenebilir. Bu nedenle kalabalık sınıfların öğretmenler tarafından öncelikli sorun olarak görüldüğü düşünülmektedir. Öğretmenlerin sınıf yönetim süreçlerinde kullanacakları öğretim yöntem ve tekniklerin seçiminde genel olarak sınıftaki öğrenci sayıları etkili olmaktadır. Kalabalık sınıflarda öğrenciye ayrılan zaman azalmakta özellikle daha fazla birebir ilgilenilmesi gereken ilkokul kademesinde, öğretmen ve öğrencileri olumsuz olarak etkilemektedir (Blatchford, Moriarty, Edmonds ve Martin, 2002; Yıldırım, 2012). Yapılan araştırma sonuçları da kalabalık sınıfların öğretmenler tarafından sorun olarak görüldüğü sonucunu desteklemektedir (Gündüz ve Can, 2011; Rençber,2008). Kalabalık sınıflara karşın öğrenci sayısının az olduğu sınıflar ise öğretmene bazı avantajlar sağlamaktadır. Bunlar arasında etkili sınıf ve zaman yönetimi sıralanabilir (Vural, 2004). Dolayısıyla sınıf mevcutları öğrenci başarısı üzerinde etkisi olan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Nitekim öğrenci sayısı ile akademik başarı arasında doğrudan bağlantı olduğu, sınıf mevcutlarının az olduğu sınıflarda öğrencilerin akademik başarılarının da yükseldiği yapılan çalışma sonuçlarında da ortaya konulmuştur (Tutkun, 2002; Uludağ ve Odacı, 2002). Literatüre bakıldığında sınıflar için ideal olan öğrenci sayısının belirlenmesinin zor olduğu ve ideal öğrenci sayısı ile ilgili tartışmaların olduğu görülebilmektedir (Çeliköz, 2006; Karaçalı, 2006). Bu nedenle ideal sınıf mevcudu için net bir sayı verilememekte, sınıf mevcudunun 30' un üzerine çıktığı sınıflar kalabalık sınıflar olarak belirtilmektedir (Aydın, 2010; Yıldırım, 2012). Yapılan araştırma sonucunda en sık karşılaşılan sorun olarak kalabalık sınıfların ifade edilmiş olmasına bağlı olarak sınıf mevcutlarının 30' un üzerinde olması, sınıf öğretmenleri için ciddi bir kaygı yarattığını düşündürmektedir. Göksoy ve Argon (2014) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre kalabalık sınıfların öğretmenler üzerinde en fazla stres yaratan unsur olarak ortaya konulmuş olması bu düşüncüyü destekler nitelikte olmuştur.

Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması öğretmenlerin en sık karşılaştığı ikinci sırada yer alan sorun olarak ortaya çıkmıştır. Jeynes (2007) öğrenci başarısı için ailelerin etkili olduğunu ifade etmiş, Walberg (2004) ise eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin öğrencilerinin daha başarılı olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Ücretli öğretmenlik sistemi karşılaşılan sıklığı yüksek olan sorunların arasında yer almıştır. Ücretli öğretmenlik uygulaması ile öğretmen açığına çözüm getirilmesi öğretmenler tarafından sorun olarak ortaya konulmuştur. Polat (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da ücretli öğretmenler ile okuldaki kadrolu öğretmenler arasında sorunlar olduğu, ücretli öğretmenlerin geçici olarak görüldüğü sonucu ortaya çıkarılmıştır. Diğer yaşanan sorunlara ilişkin elde edilen sonuçlara bakıldığında ise tayin zorluğu, okul öncesi eğitim eksikliği, mesleğe olumsuz algı, farklı mezuni-

yet alanları, materyal yetersizliği, ek ders farklılığı, taşınmalı eğitim, okul aile iş birliği yetersizliği, birleştirilmiş sınıflar, drama eğitimi konusunda eksiklik, fırsat ve imkân eşitsizliği, kısıtlı sosyal ve fiziksel imkânlar, ikili eğitim, düşük aile geliri, barınma, okul yönetiminin destek olmaması, rehberlik hizmeti eksikliği, yüksek veli beklentisi, disiplin sorunları, akademik kariyer engelleri, dil sorunu, takdir edilmeme, değerler eğitimindeki aksaklık, kantin eksikliği ve okullarda personel yetersizliği olduğu görülmüştür. Anılan, Kılıç ve Demir (2015), Atalay ve Anagün (2014), Babayiğit (2017), Çiftçi (2010) ve Kurtde de Fidan (2008) tarafından yapılmış olan araştırma sonuçlarında okulda ve sınıfta materyal yetersizliği olması, fiziksel imkânların sınırlı olması, velilerin eğitim düzeyinin düşük olması öğretmenler tarafından karşılaşılan sorunlar olarak belirtilmiştir. Karademir, Baysan, Öztürk ve Dilek (2017) tarafından ilköğretmenlerinin meslekte karşılaştıkları güçlükleri belirlemek amacıyla yapılan araştırma sonuçları arasında il içi ve il dışı yer değiştirmede zorluk yaşanması yer almıştır. Cemaloğlu ve Erdemoğlu Şahin (2007) tarafından ortaya konulduğu üzere öğretmenlerin okul yönetimi tarafından takdir edilmeleri öğretmenlerin başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Araştırma sonuçlarında da ulaşıldığı üzere öğretmenlerin takdir edilmemesinin, çalışmalarına gerekli önemin verilmemesinin öğretmenlerin daha farklı sorunlarla karşı karşıya gelmelerine neden olacağı söylenebilir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin, öğretmenlerin mesleki başarılarına gerekli önemi vermelerinin üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu ifade edilebilir.

Birleştirilmiş sınıflar öğretmenler tarafından yaşanan sorunlar arasında ifade edilmiştir. Birleştirilmiş sınıfların öğretmenler tarafından sorun olarak algılanmasının nedenleri arasında okulun bulunduğu yerdeki imkânların kısıtlılığı, öğretmenlerin okul aile iş birliğini sağlayamaması ya da mesleki deneyimsizlik gibi durumlar sayılabilir. Sidekli, Coşkun ve Aydın (2015) birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin öğretim süreçlerinde sorunlar yaşadığı ayrıca hizmet öncesi eğitimde birleştirilmiş sınıflı okullarda yeteri kadar uygulama olmaması nedeniyle köy ortamına uyum sağlamakta öğretmenlerin zorlandığını ortaya koymuştur. Ayrıca yapılan diğer araştırma sonuçlarında da birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlerin sorun yaşadığını görülebilmektedir (Dursun, 2006; Erdem, Kamacı ve Aydemir, 2005; Kılıç ve Abay, 2009). Araştırmada ulaşılan bir başka sorun da öğretmen açığının kapatılması için farklı alan mezunu kişilerin öğretmen olarak atanmaları görülmüştür. Öğretmen ihtiyacının eğitim fakültesi dışında mezun olanlarca karşılanması öğretmenlerin niteliği konusunda tartışma yaratan bir sorun olduğu Şişman (2009) tarafından yapılan araştırmada da ifade edilmiştir.

Genel olarak öğretmenlerin sorunlarının araştırıldığı benzer sonuçların elde edildiği araştırmalara bakıldığında Demir ve Arı (2013) tarafından öğretmenlerin öncelikli sorunları gelirin düşük olması, toplum içindeki saygınlıklarının azalması ve sıklıkla değişen eğitim ve öğretim programları olarak belirlenirken; öğrenci sayısının fazla olması, fiziksel koşulların yetersizliği, sosyal imkânların azlığı yaşanan diğer sorunla-

rın arasında ortaya konulmuştur. Taşkaya, Turhan ve Yetkin (2015) barınma, ulaşım, dil, okulun fiziki imkânlarının yetersizliği, materyal eksikliği konularında öğretmenlerin sorun yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Şener (2018) tarafından yapılan araştırmada ise yer değiştirme, kaynak eksikliği, okullarda personel eksikliği, ulaşım sorunu, mesleğin itibarsızlaşması gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin sorun yaşadığı sonucunu ortaya çıkarılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlik mesleği içerisinde yaşanan sorunların uzun yıllardır çözüme kavuşturulamadığı görülebilmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçların literatürde yer alan ilgili araştırmalarla benzerlik göstermesi ise bu düşünceli destekler nitelikte olmuştur.

Öğretmenler yaşanan sorunların çözümü için tayin kriterleri, okul bahçelerinin genişletilmesi, zorunlu okul öncesi eğitim, mentorluk, yardımcı öğretmenler, materyal ve oyun geliştirme birimi, meslek itibarını yükseltme, kariyer sistemi, üniversiteler ile materyal anlaşması, alan uzmanı desteği, oyun ve drama atölyeleri, öğretmen gelişim merkezi, organik- tekno organik okul projeleri, araştırma geliştirme faaliyetleri artırma, sınıf geçme sisteminin düzenlenmesi, ders-teneffüs zaman dengesinin sağlanması, öğretmen el kitabı ve öğretmen konutlarının oluşturulması konularında öneriler getirerek yaşanan sorunların çözülebileceğini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anılan, Kılıç ve Demir (2015) tarafından yapılan araştırmada kırsal alanda görev yapan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri arasında materyal temini, etkinlikleri artırmak, velilerle iletişimin sağlanması yer almıştır. Babayigit ve Erkuş (2017) tarafından yapılan araştırmada ise ilkokuma yazma sürecinde sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara ilişkin ortaya konulan çözüm önerileri arasında kalabalık sınıf mevcutlarının düzenlenmesi, okul öncesi eğitimin zorunlu olması, materyal eksikliklerinin giderilmesi yer almıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda politika yapıcılara ve karar vericilere şu öneriler sunulabilir:

- ✓ Sahada eğitim politikalarının uygulayıcıları olan öğretmenlerin yaşadıkları sorunların yerinde tespit edilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı taşra teşkilatları tarafından özel çalışma grupları oluşturulabilir.
- ✓ Ücretli öğretmenlik uygulaması öğretmenler arasında farklılık oluşturarak ücretli öğretmenlerin iş güvencesi, gelecek kaygısı ve ekonomik kaygılar yaşamaları (Polat, 2014) öğretim sürecini ve öğretmenlik mesleğine ilişkin algıyı olumsuz yönde etkilemektedir (Tunç ve Gülseven Taner, 2020). Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı'nda da (MEB, 2019) ücretli öğretmenlik eğitimde zayıf yönlerden biri olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla ücretli öğretmenlik kademeli olarak kaldırılarak öğretmen istihdam politikaları yeniden yapılandırılabilir.
- ✓ Tayin koşulları sadece hizmet puanına bağlı olmadan getirilebilecek ek kriterlerin sayısının artırılması ile yeniden oluşturulabilir.

- ✓ Öğretmenlerin akademik gelişimleri için önemli olan yüksek lisans ve doktora eğitimleri ile ilgili olarak izin konularında branşlara özel yasal düzenlemeler getirilebilir.
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin en çok sorun yaşadığı konulardan biri olan sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının eğitim sistemimiz içinde çözümü uzun vadede olamamış sorunlardan biri olması nedeniyle özellikle ilkököl birinci sınıfta yardımcı öğretmen uygulamaları hayata geçirilebilir.
- ✓ Materyal yetersizliği için çözüm önerilerinde de yer aldığı üzere kullanılmayan ya da geri dönüştürülebilir malzemelerden öğretmen ve öğrencilerin materyal üretebilmeleri için öğretmen ve öğrencilere materyal tasarımı ile ilgili eğitimler düzenlenebilir.
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin drama yeterliliklerini artıracak eğitimler düzenlenebilir.

Araştırmacılara ilişkin ise şu öneriler sunulabilir:

- ✓ Yapılan bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin sorunları ve yaşamış oldukları ilişkin çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Yapılacak diğer araştırmalar farklı branşlarda yer alan öğretmenlerle gerçekleştirilebilir.
- ✓ Öğretmen sorunları sıklıkla ortaya konulmakta ancak çözümlerine yönelik uygulamalarının çok sınırlı kaldığı görülmektedir (Demir ve Arı, 2013). Bu nedenle araştırmacılar tek yönlü olarak sorunlara odaklanmak yerine, sorunları çözüm önerileri ile birlikte ele alan çalışmalar gerçekleştirebilir.
- ✓ Farklı ülkelerde öğretmenlik mesleğinde yaşanan sorunlar karşılaştırmalı olarak ele alınabilir.
- ✓ Öğretmenlik mesleğinde yaşanan sorunlara ilişkin nitel olarak yapılan araştırmalar meta-tematik analiz yoluyla araştırılabilir.

Kaynakça

- ADONÍS, Lord (2013). Global Teacher Status Index Varkey Gems Foundation. DOLTON, Peter and MARCENARO-GUTIERREZ, Oscar (Eds.), Varkey GEMS Foundation, London.
- AKYÜZ, Yahya (2019). Türk Eğitim Tarihi (32. baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- ANILAN, Hüseyin, KILIÇ, Zeynep ve DEMİR, Zülfiye Melis (2015). "Kırsal Alanda Öğretmen Olmak: Sınıf Öğretmenlerinin Bakış Açısı", *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S 11, ss. 249-172.
- ATALAY, Nurhan ve ANAGÜN, Şengül S. (2014). "Kırsal Alanlarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımına İlişkin Görüşleri", *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, C 2, S 3, ss. 9-27.

- AYDIN, Ayhan (2010). Sınıf Yönetimi, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- BABAYİÇİT, Özgür (2017). "İlkokul Birinci Sınıf Türkçe Dersinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, C 2, S 1, ss. 34-42.
- BABAYİÇİT, Özgür ve ERKUŞ, Bahattin (2017). "İlkokuma Yazma Öğretimi Sürecinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 19, S 2, ss. 271-284.
- BAŞAR, Hüseyin (2014). Sınıf Yönetimi (19.baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.
- BAŞAR, Murat ve DOĞAN, Zübeyir Gökhan (2015). "Göreve Yeni Başlayan Öğretmenlerin Yaşadığı Sosyal, Kültürel ve Mesleki Sorunlar", **Route Educational and Social Science Journal**, C 2, S 4, ss. 375-398.
- BLATCHFORD, Peter, MORİARTY, Viv, EDMONDS, Suzanne and MARTIN, Clare. (2002). "Relationships Between Class Size and Teaching: A Multimethod Analysis of English Infant Schools", **American Educational Research Journal**, V 39, N 1, pp. 101-132.
- BURSALIOĞLU, Ziya (2018). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış (20. baskı), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- BÜYÜKALAN FİLİZ, Sevil ve AYDIN, Ensar (2018). "Classroom Teachers' Questions: A Research Based on the Experiences of Classroom Teachers", **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 47, S 2, ss. 538-565.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ ÇAKMAK, Ebru, AKGÜN, Özcan Erkan, KARADENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda (2018). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (25. baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- CEMALOĞLU, Necati ve ERDEMOĞLU ŞAHİN, Dilek (2007). "Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, C 15, S 2, ss. 465-484.
- CRESWELL, John. W., HANSON, William. E., CLARK PLANO, Vicki. L. and MORALES, Alejandro (2007). "Qualitative Research Designs: Selection and Implementation", **The Counseling Psychologist**, C 35, V 2, pp. 236-264.
- ÇELİKÖZ, Nadir (2006). Sınıf Ortamı ve Fiziksel Organizasyonu. İçinde, ARI, Ramazan ve DENİZ, Engin (Ed.) Sınıf Yönetimi (ss. 55-88). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ÇİFTÇİ, Koza Şerife (2010). Kırsal Bölgelerdeki Matematik Eğitimi Sorunları: Öğretmen ve Öğrenciler Açısından Bir Değerlendirme Çalışması, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.
- DARLİNG HAMMOND, Linda (2006). Powerful Teacher Education: Lessons From Exemplary Programs. Jossey-Bass, CA, San Francisco.
- DEMİR, Mehmet Kaan ve ARI, Ercan (2013). "Öğretmen Sorunları- Çanakkale İli Örneği", **On-dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 32, S 1, ss.107-126.
- DURŞUN, Fevzi. (2006). "Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, S 2, ss. 33-57.

- ERDEM, Ali Rıza (2010). "Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Toplumsal Sorunlar ve Toplumsal Sorunların Performansına Etkisi Konusundaki Görüşleri", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S 28, ss. 147-163.
- ERDEM, Ali Rıza, KAMACI, Selda ve AYDEMİR, Tamer (2013). "Birleştirilmiş Sınıfları Okutan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar: Denizli Örneği", **Eğitimde Kuram ve Uygulama**, C 1, S 2 (2), ss. 3-13.
- ERDEM, Ali Rıza ve YAPRAK, Meral (2011). "Köy ve İlçe Merkezinde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Halkla Etkileşim ve Mesleki Memnuniyet Boyutunda Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunların Performansına Etkisi Konusundaki Görüşleri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S 26, ss. 152-162.
- ESKİCUMALI, Ahmet (2014). "Eğitim ve Sosyal Değişme: Türkiye'nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü", **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S 1, ss. 109-128.
- GENTLES, Stephen James, CHARLES, Cathy, PLOEG, Jenny and MCKİBBON K. Ann (2015). "Sampling in Qualitative Research: Insights From an Overview of The Methods Literature", **The Qualitative Report**, V 20, N 11, pp. 1772-1789.
- GÖKSOY, Süleyman and ARGON, Türkan (2014). "Debilitating and Invigorating Stress Sources for Teachers at Schools", **Journal of Teacher Education and Educators**, V 3, N 2, pp. 245-271.
- GÖKSOY, Süleyman, ARICAN, Kemal ve SAĞIR, Mahmut (2016). "Birleştirilmiş Sınıflı Okullarda Öğretmen Davranışları", **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 16, S 3, ss.830-846.
- GÜNDÜZ, Yüksel ve CAN, Ertuğ (2011). "Öğretmenlerin Eğitim Sistemi ve Uygulamalarına İlişkin Güncel Sorunları Algılama Düzeylerinin İncelenmesi", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, C 9, S 4, ss.745-774.
- GÜVEN, İsmail (2014). **Türk Eğitim Tarihi**, (4. baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- ISHUMİ, Abel G.M. (2013). "The Teaching Profession And Teacher Education: Trends And Challenges in The Twenty-First Century", **Africa Education Review**, N 10, pp. 89-116.
- İNCE, Nuri Barış ve ŞAHİN, Ali E. (2016). "Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflarda Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 31, S 2, ss. 391-409.
- JEYNES, William H. (2007). "The Relationship Between Parental Involvement And Urban Secondary School Student Academic Achievement: A Meta-Analysis", **Urban Education**, V 42, N 1, pp. 82-110.
- KARAÇALI, Ayşe (2006). "Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi", **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 7, S 1, ss. 145-155.
- KARADEMİR, Burcu, BAYSAN, Sultan, ÖZTÜRK, Adil Adnan ve DİLEK, Ali (2017). "İlkokul Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Mesleki Güçlüklerin Değerlendirilmesi: Aydın Efeler İlçesi Örneği", **Sosyal Bilimler Dergisi**, C 4, S 17, ss. 1-16.

- KILIÇ, Durmuş ve ABAY, Seda (2009). "Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Öğretmenlerin Öğrenme-Öğretme Sürecinde Karşılaştığı Problemlere İlişkin Görüşleri", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, C 7, S 3, ss. 623-654.
- KURTDEDE FİDAN, Nuray (2008). "İlköğretimde Araç Gereç Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri", **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, C 1, S 1, ss. 48-61.
- MARSHALL, Catherine and ROSSMAN, Gretchen. B. (2014). *Designing Qualitative Research*, Sage Publication, New York.
- MİLES, Matheww. B. and Huberman, A. Michael (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*, Sage Publications, California.
- MEB (2019). Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2020 Stratejik Planı, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- OGUNSOLA Bukunmi. A. (2018). "Teacher's Qualification And Dyslexia Identification in Primary Schools in Oyo State, Nigeria", **Africa Education Review**, V 15, N 4, pp. 36-66.
- ÖZPINAR Murat ve SARP KAYA Ruhi (2010). "Köyde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Sorunları", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S 27, ss.17-29.
- ÖZYILMAZ, Ömer (2013). *Türk Millî Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları* (4.baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- PATTON, Quinn Michael (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. BÜTÜN, Mesut ve DEMİR, Selçuk Beşir (Çev. Ed.), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- POLAT, Selda (2014). "Ücretli Öğretmenlik İstihdamının Yarattığı Sorunlar Üzerine Nitel Bir Araştırma", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S 28, ss. 67-88.
- RENÇBER, İlnur (2008). *Yeni İlköğretim Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Müfettiş, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- SAĞ, Ramazan, SAVAŞ, Behsat ve SEZER, Ramazan (2009). "Burdur'daki Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenlerinin Özellikleri, Sorunları ve İhtiyaçları", **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 10, S 1, ss. 37-56.
- SENEMOĞLU, Nuray (2003). "Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar, Öneriler", **Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 4, S 5, ss. 154-193.
- SİDEKLİ, Sabri, COŞKUN, İbrahim ve AYDIN, Yıldırım (2015). "Köyde Öğretmen Olmak: Birleştirilmiş Sınıf", **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 17, S 1, ss. 311-331.
- STEFFES, Tracy L. (2008) "Solving The Rural School Problem: New State Aid, Standards and Supervision of Local Schools, 1900-1933", **History of Education Quarterly**, V 48, N 2, pp.181-220.
- ŞENER, Gönül (2018). "Türkiye'de Yaşanan Eğitim Sorunlarına Güncel Bir Bakış", **Millî Eğitim Dergisi**, C 47, S 218, ss. 187-200.

- ŞİŞMAN, Mehmet (2009). “Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C 10, S 3, ss. 63-82.
- ŞİŞMAN, Mehmet (2011). Eğitimde Mükemmellik Arayışı: Etkili Okullar, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- TASHAKKORİ, Abbas and TEDDLİE, Charles (2010). Sage Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research (2nd Ed.), Thousand Oaks, CA, Sage.
- TAŞKAYA, Serdarhan Musa, TURHAN, Muharrem ve YETKİN, Remzi (2015). “Kırsal Kesimde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Sorunları (Ağrı İli Örneği)”, **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**, C 16, S 18, ss. 198-210.
- TUNÇ, Binali ve GÜLSEVEN TANER, Sevim (2020). “Kamusal Eğitim ve Eğitim Hakkı Bağlamında Ücretli Öğretmenlik Uygulamasının Değerlendirilmesi”, **Journal of Advanced Education Studies**, C 2, S 1, ss. 22-44.
- TUTKUN, Ömer Faruk (2006). Sınıf Düzeni. İçinde, KAYA, Zeki (Ed.) Sınıf Yönetimi (s.235-265), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- TÜRNÜKLÜ, Abbas (2000). “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, S 24, ss. 543-559.
- ULUDAĞ, Zekerriya ve ODACI, Hatice (2002). “Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekân”, **Millî Eğitim Dergisi**, ss. 153-154.
- UYGUN, Selçuk (2012). “Basında Öğretmen Sorunları”, **Millî Eğitim Dergisi**, C 42, S 194, ss. 72-91
- ÜNAL, Semra ve ADA, Sefer (2004). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- VURAL, Birol (2004). Nitelikli Sınıf ve Stressiz Eğitim Ortamı, Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- WALBERG, Herbert. J. (2004). “International Perspectives on Families, Schools, and Communities: Educational Implications for Family–School–Community Partnerships”, **Educational Research**, N 41, pp. 3–9.
- YALIN, Meltem (2002). “İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Problemleri ve Çözüm Önerileri”, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, S 9, ss. 135-140.
- YILDIZ, Mustafa ve KÖKSAL, Kemal (2009). “Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi”. **Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 17, S 1, ss. 1-14.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (10. baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara.
- YILDIRIM, Nail (2012). Sınıfta Fiziksel Düzeni Oluşturma. İçinde, SARPKAYA, Ruhi (Ed.) Sınıf Yönetimi (7. baskı, ss.59-78), Anı Yayıncılık, Ankara.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>, “Millî Eğitim Temel Kanunu”, Millî Eğitim Bakanlığı, 14 Haziran 1973.